

Inleiding in de Vennootschapsbelasting

Het mysterie ontrafeld – Deel II

Inleiding in de Vennootschapsbelasting
Het mysterie ontrafeld – Deel II

W.R. Kooiman
E.N. Emanuels

Uitgeverij Scripta Manum

Tweede druk, 2021

Omslag

Samantha de Schiffart

© 2021 Uitgeverij Scripta Manum VOF

Alle rechten voorbehouden. Niks uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar worden gemaakt in enige vorm of op enige wijze, dan wel elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere wijze, zonder voorafgaande uitdrukkelijke schriftelijke toestemming van Uitgeverij Scripta Manum. Auteur en Uitgeverij Scripta Manum aanvaarden geen aansprakelijkheid voor drukfouten en andere onjuistheden die mogelijk in deze eerste druk voorkomen.

ISBN – 9789493026032

NUR – 826

INHOUDSOPGAVE

Inleiding 11

Hoofdstuk 5 Onderscheid tussen eigen vermogen en vreemd vermogen.....15

5.1	Inleiding.....	15
5.2	Civielrechtelijke achtergrond.....	15
5.3	Fiscale kwalificatie.....	18
5.4	Uitzonderingen op basis van totaalwinst	21
	5.4.1 Bodemlozeputlening.....	21
	5.4.2 Onzakelijke lening.....	23
5.5	Deelnemerschapslening	26
5.6	Evaluatie	29

Hoofdstuk 6 Kostenaftrekbeperkingen 31

6.1	Inleiding.....	31
6.2	Achtergrond.....	31
	6.2.1 Financieringsvrijheid.....	31
	6.2.2 Grondslaguitholling	32
	6.2.3 Mismatches.....	34
	6.2.4 Financiële instabiliteit	37
6.3	Winstdrainage	39
	6.3.1 Achtergrond	39
	6.3.2 Systeem	40
	6.3.3 De basisvoorwaarden	42
	6.3.4 Dubbele zakelijkheidstoets	45
	6.3.5 Bewijslast	47
6.4	Hybridemismatches	48
	6.4.1 Achtergrond	48
	6.4.2 Systematiek.....	52
	6.4.3 Voordeleis.....	54
	6.4.4 Aftrekbeperkingen	56
	6.4.5 Vangnetbepalingen.....	60
6.5	Generieke renteaftrekbeperking	62
	6.5.1 Achtergrond.....	62
	6.5.2 Systematiek.....	67
	6.5.3 Rentesaldo	68
	6.5.4 Gecorrigeerde winst.....	70
	6.5.5 Aftrekbeperking.....	71
6.6	Evaluatie	72

Hoofdstuk 7 Deelnemingsvrijstelling.....75

7.1	Inleiding.....	75
-----	----------------	----

7.2	Achtergrond van de regeling.....	76
7.2.1	Neutraliteit in nationale context	76
7.2.2	Neutraliteit in internationale context	77
7.2.3	Deelnemen in nationale context	79
7.2.4	Deelnemen in internationale context.....	81
7.3	Systematiek.....	83
7.4	Voorwaarden vrijstelling.....	85
7.4.1	Hoofddregel	85
7.4.2	Uitbreidingen hoofddregel.....	88
7.4.3	Beperking hoofddregel	91
7.5	De vrijgestelde voordelen.....	104
7.5.1	Voordelen uit hoofde van een deelneming.....	104
7.5.2	Uitbreidingen	107
7.5.3	Vergoedingen die bij de dochter aftrekbaar zijn	109
7.5.4	Compartimentering.....	110
7.6	Liquidatieverlies.....	118
7.6.1	Achtergrond.....	118
7.6.2	Systematiek.....	120
7.6.3	Omvang van het liquidatieverlies.....	120
7.6.4	Voorwaarden voor aftrek liquidatieverlies	125
7.6.5	Tijdstip van aftrek	127
7.7	CFC-regime.....	128
7.7.1	Achtergrond	128
7.7.2	Regeling.....	130
7.7.3	Samenloop deelnemingsvrijstelling	134
7.8	Afgewaardeerde vorderingen	137
7.8.1	Achtergrond	137
7.8.2	Regeling.....	139
7.9	Evaluatie	144
Hoofdstuk 8 Verliesverrekening		147
8.1	Inleiding.....	147
8.2	Achtergrond.....	148
8.2.1	Verticale verliesverrekening.....	148
8.2.2	Horizontale verliesverrekening	152
8.3	Systematiek.....	155
8.3.1	Verticale verliesverrekening.....	155
8.3.2	Horizontale verliesverrekening	156
8.4	Termijnen voor verliesverrekening	160
8.5	Handel in verliesvennootschappen	164
8.5.1	Achtergrond	164
8.5.2	Hoofddregel	165
8.5.3	Uitzonderingen	167

8.5.4	Verzachtingen.....	171
8.6	Fiscale eenheid en verliesverrekening.....	172
8.7	Evaluatie	176
Hoofdstuk 9 Reorganisaties		179
9.1	Inleiding.....	179
9.2	Achtergrond.....	181
9.2.1	Ontstaansgeschiedenis.....	181
9.2.2	Systematiek.....	182
9.3	Bedrijfsfusie	184
9.3.1	Achtergrond	184
9.3.2	Voorwaarden.....	185
9.3.3	Gevolgen	186
9.4	Juridische fusie en juridische splitsing	188
9.4.1	Achtergrond	188
9.4.2	Juridische fusie.....	188
9.4.3	Juridische splitsing.....	189
9.5	Antimisbruikbepalingen.....	191
9.6	Fiscale eenheid als reorganisatiefaciliteit	197
9.6.1	Achtergrond	197
9.6.2	Regeling.....	199
9.6.3	Samenloop andere reorganisatiefaciliteiten	201
9.7	Evaluatie	204
Slotbeschouwing		207
Dankwoord		211
Index		213

Inleiding

Het mysterie vervolgd

In het eerste deel van dit boek is de lezer ingewijd in de grondslagen van de Nederlandse vennootschapsbelasting. In de kern is deze belasting bedoeld om de kapitaalvennootschap met een extra heffing te treffen vanwege de voordelen die zij biedt aan haar aandeelhouders. Tevens is ingegaan op de hoofdregels van de wet inzake de belastingplichtige en de heffingsgrondslag. Lichamen met een zelfstandige vermogenspositie zijn belastingplichtig over de winst die ze met hun activiteiten hebben behaald.

Deze grondslagen zijn als de draad van Ariadne, waarmee de lezer zijn of haar weg kan vinden in het labirint van de vennootschapsbelasting. Uit het tweede deel zal blijken dat de kans op verdwalen reëel is. De complexiteit van de wet schuilt namelijk niet in haar hoofdstructuur, maar in de talloze uitzonderingsgevallen. In dit deel komen die uitzonderingen aan de orde. Dat helpt ook om zicht te krijgen op de toepassing van de wet in de fiscale praktijk, omdat de mogelijkheden tot belastingbesparing pas zichtbaar worden als de uitzonderingen worden bestudeerd.

Afbakening

Het ligt voor de hand om in dit tweede deel een technische beschrijving te geven van de talloze regels die de wetgever in afwijking van de hoofdregel heeft geformuleerd. Voor die benadering is echter niet gekozen. Het doel van dit boek is om de theorievorming op het gebied van de vennootschapsbelasting verder te brengen. Voor een drietal type uitzonderingen geldt dat de beschrijving ervan nauwelijks bijdraagt aan dat doel:

1. Er zijn instrumentele regelingen die als doel hebben bepaalde activiteiten te stimuleren. Denk aan het lagere tarief voor winst uit innovatieve activiteiten (innovatiebox) en de verschillende regelingen om algemeen nuttige activiteiten te bevorderen.
2. Er zijn regelingen die als doel hebben voor bepaalde categorieën belastingplichtigen, zoals beleggingsinstellingen en overheidsondernemingen, nadere regels te stellen.
3. Er zijn regels die een ondergeschikt karakter hebben, zoals de specifieke regels over de winstbepaling uit art. 9 en art. 10 alsmede de overgangsrechtelijke bepalingen achterin de wet.

De overeenkomst tussen deze type uitzonderingen is dat ze conceptueel geen bijzondere vragen oproepen. Ze berusten op beleidsmatige keuzes en zullen in winstbelastingen van andere landen niet of in een geheel andere vorm voorkomen. De betekenis van deze regels is op te zoeken in één van de vele encyclopedische boeken die over de vennootschapsbelasting zijn verschenen.

Conceptuele uitzonderingen

Wat wel nadere analyse vereist, zijn de uitzonderingen die conceptueel samenhangen met de hoofdregels die in deel I zijn besproken:

- Alleen de winst die toekomt aan de aandeelhouders wordt als winst beschouwd.¹ De rentevergoeding die wordt betaald aan schuldeisers is aftrekbaar van de winst. Daarom is het van belang of aan een kapitaalvennootschap geld wordt verstrekt in de hoedanigheid van aandeelhouder of in de hoedanigheid van schuldeiser. Op het civielrechtelijke onderscheid tussen aandelenkapitaal en geldlening zijn fiscaal uitzonderingen gemaakt.
- Het uitgangspunt dat rente aftrekbaar is, biedt de mogelijkheid om belasting te besparen. Het komt regelmatig voor dat vennootschappen binnen hetzelfde concern elkaar leningen verstrekken om ervoor te zorgen dat de rentekosten de winst verlagen. De wet voorziet in verschillende kostenaftrekbeperkingen om te voorkomen dat in zulke gevallen de grondslag naar believen kan worden verminderd.
- Het principe dat de belastingplichtige alleen belasting is verschuldigd over de winst die met haar eigen activiteiten is behaald, is niet eenvoudig toe te passen in een concernstructuur. In een concernstructuur is de onderneming over meerdere kapitaalvennootschappen verdeeld, wat kan leiden tot dubbele heffing over de winst uit een enkele activiteit. De deelnemingsvrijstelling voorkomt dat de winst uit dezelfde activiteiten meermaals wordt belast. Deze regeling is een uitzondering op het totaalwinstbegrip.
- Het uitgangspunt van belastingplicht per kapitaalvennootschap brengt mee dat elke vennootschap geleden verlies mag verrekenen met eigen winsten. Een vennootschap die over verliezen beschikt kan een nieuwe onderneming beginnen. Dat kan leiden tot de situatie dat een nieuwe aandeelhouder activiteiten in een bestaande vennootschap begint en daarbij reeds geleden verliezen benut. Dit wordt handel in verlieslichamen genoemd en vormt de aanleiding om in dit geval de verliesverrekening te beperken ten opzichte van de hoofdregel.
In de situatie dat de belastingplichtige samen met andere vennootschappen deel uitmaakt van een concern, bestaan er juist ruimere mogelijkheden voor verliesverrekening. Door het aangaan van een fiscale eenheid mag het resultaat op concernniveau worden bepaald, zodat het verlies van de ene concernvennootschap in mindering komt op de winst van de andere concernvennootschap.
- Uit het voorgaande blijkt dat bij de winstbepaling rekening wordt gehouden met de concernstructuur. Dat gebeurt ook bij reorganisaties van de onderneming

¹ Zie deel I, par. 4.2.

waarbij wijzigingen worden aangebracht in de juridische structuur. Een dergelijke wijziging leidt normaliter tot belastingheffing, omdat een vermogensoverdracht plaatsvindt van de ene naar de andere vennootschap. Door nadere regels wordt voorkomen dat een economisch reële reorganisatie fiscaal wordt belemmerd.

Deze uitzonderingen hebben niet alleen een beleidsmatig, maar ook een principieel karakter. Ook in winstbelastingen van andere landen is de betreffende problematiek op één of andere manier geregeld. In dit tweede deel worden deze conceptuele uitzonderingen behandeld. Net als in het eerste deel staan daarbij het doel en het systeem centraal. Daardoor is het mogelijk om de talloze technische regels te doorgronden.

Opzet

In dit tweede deel worden de hiervoor genoemde uitzonderingen achtereenvolgens behandeld:

Hoofdstuk 5: Onderscheid tussen eigen vermogen en vreemd vermogen

Hoofdstuk 6: Kostenaftrekbeperkingen

Hoofdstuk 7: Deelnemingsvrijstelling

Hoofdstuk 8: Verliesverrekening

Hoofdstuk 9: Reorganisaties

Verwijzingen naar wetsartikelen zonder verdere vermelding betreffen steeds verwijzingen naar de Wet VPB 1969.

Het manuscript is afgesloten op 9 september 2020. In deze tweede druk is een paragraaf toegevoegd over constructies met afgewaardeerde vorderingen (par. 7.8). Verder zijn passages over de systematiek van verliesverrekening en van de fiscale eenheid herzien (par. 8.2 en 8.3) en is een paragraaf toegevoegd over de samenloop van de fiscale eenheid met andere reorganisatiefaciliteiten (par. 9.6.3). Ten slotte zijn enkele actuele ontwikkelingen verwerkt, waaronder de extra voorwaarden in de liquidatieverliesregeling (par. 7.6) en de nieuwe regels voor verticale verliesverrekening (par. 8.4).

(pagina's 14 t/m 218)